

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА БІОЛОГІЇ

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

«СИСТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ФЛОРИСТИЧНА СТРУКТУРА ЛІСІВ
ВІННИЧЧИНИ»

студента 2 курсу групи МБХ групи
Освітньої програми: Середня освіта.
Біологія та здоров'я людини, хімія
Спеціальності: 014 Середня освіта
(Біологія та здоров'я людини)
Галузі знань: 01 Освіта
Ступеня вищої освіти: магістр
Кланцатого Вадима Юрійовича
Науковий керівник: доцент кафедри біології,
кандидат біологічних наук
Шевчук Оксана Анатоліївна

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

Члени комісії _____

м. Вінниця – 2020 рік

АНОТАЦІЯ

Протягом 2019-2020 рр. вивчали флористичну структуру та проводили систематичний аналіз лісових ресурсів Вінниччини. Виявлено, що загальна кількість судинних рослин, які зустрічаються у межах поширення лісової рослинності центральної частини Середнього Побужжя нараховує 485 видів, що відносяться до 283 родів, 73 родин та 5 відділів..

Встановлено, що у складі формації дубових лісів – *Querceta roboris* нараховується найбільша кількість видів (381 вид; 78,6%) флористичного списку. Друге місце посідає угруповання соснових лісів (234 види; 60,4%). Третє місце займає угруповання грабових лісів (265 вид; 54,6%), які сформовані на місцях зростання корінних лісів субформації *Carpineta (betuli)* – *Querceta*.

Виявлена висока спорідненість за видовим багатством між синтаксонами *Querceta roboris*, *Pineta sylvestris* та *Carpinate betulitis*. Встановлено, що головну роль відіграють родини *Asteraceae*, *Rosaceae*, *Lamiaceae*, *Apiaceae*, *Fabaceae*, *Ranunculaceae*, *Caryophyllaceae*, *Poaceae*, *Cyperaceae* та *Salicaceae*.

Ключові слова: лісова рослинність, флористична формація, флористична субформація, флористичне ядро, синтаксони.

54 с., ілюстрації – 15, бібліографія – 77.

SUMMARY

During 2019-2020 they studied the floristic structure and conducted a systematic analysis of the forest resources of Vinnytsia region. It is revealed that the total number of vascular plants occurring within the forest vegetation distribution of the central part of the Middle Pobuzhye counts 485 species belonging to 283 genera, 73 families and 5 divisions.

It is established that the largest number of species (381 species; 78,6%) of the floristic list is included in the oak forest formation – *Querceta roboris*. The second place is occupied by the grouping of pine forests (234 species; 60.4%). The third place is occupied by groupings of hornbeam forests (265 species; 54.6%), which are formed at the places of growth of the indigenous forests of the *Carpineta (betuli)* – *Querceta*.

High affinity for species richness between the syntaxes *Querceta roboris*, *Pineta sylvestris* and *Carpinate betulitis* was found. The families of *Asteraceae*, *Rosaceae*, *Lamiaceae*, *Apiaceae*, *Fabaceae*, *Ranunculaceae*, *Caryophyllaceae*, *Poaceae*, *Cyperaceae* and *Salicaceae* have been found to play a major role.

Key words: forest vegetation, floristic formation, floristic subformation, floristic core, syntaxes.

54 p., Illustrations – 15, bibliography – 77.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕТАРУРИ.....	8
1.1. Категорії лісів.....	8
1.2. Розвиток лісової рослинності України.....	9
1.3. Державний лісовий фонд Вінниччини.....	11
РОЗДІЛ 2. ОБ'ЄКТ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	24
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІЖЕНЬ.....	25
3.1. Флористична структура лісової рослинності центральної частини Середнього Побужжя.....	27
3.2. Систематичний аналіз лісової рослинності центральної частини Середнього Побужжя.....	33
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38
ДОДАТКИ.....	45

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андриенко Т. Л. Растительный мир Украинского Полесья в аспекте его охраны / Т. Л. Андриенко, Ю. Р. Шеляг-Сосонко. – К. : Наукова думка, 1983. – 216 с.
2. Апостолюк С. О. Охорона навколишнього середовища в лісовому комплексі / С. О. Апостолюк, Р. І. Мацюк, В. М. Сторожук [та ін.]. – Львів, 2011. – 200 с.
3. Байтала В. Д. Екологічні проблеми лісу в Україні / В. Д. Байтала, В. Г. Дубін // Український географічний журнал. – 2015. № 3. – С. 30-34.
4. Бобко А. Лісокористування: соціальна необхідність і екологічна доцільність / А. Бойко // Економіка України. – 2011. – №3. – С. 75 – 81.
5. Бобко А. Економічні основи розвитку лісової галузі в Україні / А. Бобко // Економіка України. – 2017. – №9. – С. 270 – 282.
6. Бондар В. С. Комплексне використання і охорона лісів / В. С. Бондар, Д. А. Телішевський. – К. : Урожай, 2005 – 230 с.
7. Бондаренко В. Д. Про витоки українського лісівництва / В. Д. Бондаренко // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість. – 1992. – №1. – С. 2-4; №2. – С. 2-3.
8. Бортняк М. М. Нові знахідки у флорі Київської області / М. М. Бортняк // Український ботанічний журнал. – 2008. – 35 №4. – С. 356-361.
9. Визначник рослин України / [Барбарич А. І., Брадєс Є. М, Вісюліна О. Д. та ін.]. – К. : Урожай, 1965. – 880 с.
10. Воробьев Г. И. Лесное хозяйство / Г.И. Воробьев // Лесная энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия, 1985. – Т. 1. – С. 516-519.
11. Генсірук С. А. Лісові ресурси України, їх охорона і використання / С.А. Генсірук, В.С. Бондар. – К.: Наукова думка, 1973. – 528 с.

12. Голуб О. Лісове господарство і бюджетна система України: проблеми та можливості їх вирішення / О. Голуб // Економіка України. – 2010. – №5. – С. 28-34.
13. Голунова Л.А. Природа Вінниччини. Частина 1 / Л.А. Голунова, О.А. Шевчук. – Вінниця: Друкарня «Вінниця». – 2019. – 354 с.
14. Горшенин Н. М. Лесоводство: Учебник для лесохозяйственных факультетов вузов / Н. М. Горшенин, А. И. Швиденко. – Львов: Вища школа, 1977. – 303 с.
15. Гудзевич А. В. Природно-заповідальна Вінниччина / А. В. Гудзевич. – Вінниця : ТОВ «Консоль», 2002. – 128 с., 4 с. іл.
16. Гудзевич А. В. Зелені «оазиси» Вінниці / А. В. Гудзевич. – Вінниця : Логос, 2005. – 32 с., 16 с. іл.
17. Гудзевич А. В. Заповідні куточки Вінниці / А. В. Гудзевич. – Вінниця : ФОП Данилюк В. Г., 2008. – 84 с.
18. Гуменюк Г.Ф. Особливості росту культур дуба у Вінницькій області / Г. Ф. Гуменюк // Вісник сільськогосподарської науки. – 2010. – № 9. – С. 35-46.
19. Гуцалюк Я.А. Рідкісні та зникаючі види рослин дубово-грабових лісів Вінницької області / Я.А. Гуцалюк, М.Ю. Гуцалюк, М.Я. Микитин та ін. // *Materialy XI Miedzynarodowej naukowí-practycznej konferencji «Sstrategiczne pytania swiatowej nauki – 2015»*. – 2015. – Vol. 16. *Przemysl : Nauka i studia*. – P. 3-5.
20. Давидов Д. А. Лісова рослинність Роменсько-Полтавського округу (Україна): син таксономія, антропогенні зміни та охорона / Д. А. Давидов. Автор. дис. ... канд. біол. наук : 03.00.05 / Інститут ботаніки НАН України. – К. – 2013. – 18 с.
21. Денисик Г. І. Вінниччина – край зелених дібров і золотих нив : [красзнавчі нариси] / Г. І. Денисик. – Вінниця : Фонд культури, 1997. – 80 с.

22. Денисик Г.І. Середнє Побужжя. Поділля : природа і ландшафти / Г. І. Денисик. – Вінниця : Гіпаніс, 2002. – 280 с.
23. Державне агентство лісових ресурсів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dklg.kmu.gov.ua> > forest > document
24. Дяченко Я. Державне регулювання лісового господарства в економічній системі відтворення природних ресурсів / Я. Дяченко, І. Долинець // Економіка України. – 2017. – №9. – С. 69 – 73.
25. Загальна характеристика лісів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=62921
26. Капітан О.А. Рослинність заплавлених лук малих річок на прикладі притоки Південного Бугу річки Постолова / О.А. Капітан, В.О. Бурдейна, В.В. Григоришин та ін. // Materials of XII international research and practice conference «Modern scientific potential – 2016». – 2016 – S. 48-49.
27. Коваль Я. Відносини власності в контексті реструктуризації лісового сектора України / Я. Коваль, І. Антоненко // Економіка України. – 2011. – №6. – С. 66 – 67.
28. Козак В. Чиновник «проти» лісу / В. Козак // Вечірні вісті. – 2014. – №042(098). – С. 7.
29. Колібабчук А.В. Рідкісні та зникаючі види рослин дубових лісів на темно-сірих лісових ґрунтах Вінницької області / А.В. Колібабчук, М.Я. Микитин, Я.В. Тарасюк та ін. // Materiały XI Międzynarodowej naukowo-pracowniczej konferencji «Kluczowe aspekty naukowej działalności – 2015». – Vol. 11. Przemysł : Nauka i studia. – 2015. – S. 26-27.
30. Кондратюк О.О. Дослідження рідкісних та зникаючих ефемероїдів України / О.О. Кондратюк, В.О. Скавронська, В.О. А.В. Поляк, О.А. Шевчук, О.О. Ткачук // Materials of the XIII International scientific and practical conference «Science and Education – 2018». – Sheffield: Science and education LTD. – 2018. Vol. 12. – С. 13-16.

31. Криклива С. Д. Фітосозологічні особливості Вінницької області / С. Д. Криклива, О. А. Шевчук // Наукові записки. Серія: Географія Вінницького державного педагогічного ун-ту ім. М. Коцюбинського. – 2008. – Вип. 15. – С. 48-53.
32. Криклива С. Д. Видовий склад лікарських рослин лучного фітоценозу Немирівського Побужжя / С. Д. Криклива, О. А. Шевчук, Л. А. Клімас, Л. А. Голунова // Вісник Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. – Вінниця, 2015. – 2 (Т. 19). – С. 328-330.
33. Криклива С. Д. Вивчення лікарських рослин при проведенні навчально-польової практики з ботаніки / С. Д. Криклива, О. А. Шевчук, Т. О. Болоховська, Л. А. Клімас // Вісник Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. – Вінниця, 2007. – 11(2). – С. 718-722.
34. Лабунець А. В. Територіальна організація лісопромислового комплексу Вінницької області / А. В. Лабунець // Актуальні питання географічних, хімічних, біологічних наук. Основні наукові проблеми і перспективи : зб. наук. праць ВДПУ; [відп. ред. А. В. Гудзевич]. – Вінниця, 2011. – Вип. 8 (13). – С. 72-74.
35. Лавриненко Д. Д. Географические культуры дуба Винницкой области / Д. Д. Лавриненко, В. И. Порва // Дубравы и повышение их продуктивности. – М., 1991. – 220 с.
36. Ліси Вінниччини та їх охорона. – Одеса, 1975. – 68 с.
37. Лісове господарство України: стратегія розвитку / Міжвідомча аналітично-консультативна рада з питань розвитку продуктивних сил і виробничих відносин / За ред. І. Р. Юхновського. – 2003. – 34 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/realsector?cat_id=3185408
38. Лесное хозяйство на рубеже XXI века: В 2 т. – М.: Экология, 1991. – Т. 1 – 190 с.

39. Лукаш О. В. Флора судинних рослин Східного Полісся: структура та динаміка / О. В. Лукаш. – К.: Фітосоціоцентр, 2009. – 200 с.
40. Методы изучения лесных сообществ / Е.Н. Андреева, И. Ю. Бакал, И. И. Горшков и др. – СПб: НИИ Химии СПбГУ, 2002. – 240 с.
41. Непийвода В. Правове регулювання в галузі лісів: Доба утвердження підтримного розвитку / В. Непийвода. – К.: НДІ приватного права і підприємництва, 2004. – 339 с.
42. Нижник М. С. Ліс / М. С. Нижник, С. А. Генсірук // Географічна енциклопедія України. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1990. – Т. 2. – С. 273 – 274.
43. Олініченко І.О. Господарське освоєння лісових ресурсів України / І. О. Олініченко // Актуальні питання географічних, хімічних, біологічних наук. Основні наукові проблеми і перспективи : зб. наук. праць ВДПУ; [відп. ред. А. В. Гудзевич]. – Вінниця, 2012. – Вип. 9 (14). – С. 61-62.
44. Определитель высших растений Украины / [Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др.] – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 548 с.
45. Патлай І. М. Лісові екосистеми України в контексті її сталого розвитку / І. М. Патлай, В. П. Ткач, І. М. Усцький, І. Ф. Букша // Проблеми сталого розвитку України. – К.: “БМТ”, 2008.– С. 76 – 87.
46. Перлини Східного Поділля : Інформаційний буклет / [уклад. А. В. Гудзевич]. – Вінниця, 2008. – 45 с.
47. Петров В.В. Лес и его жизнь / В. В. Петров. – М. : Просвещение, 2008. – 157 с.
48. Правовий режим охорони і використання лісів. – [Електронний ресурс].
– Режим доступу: <https://studme.com.ua> >
pravovoy_rezhim_ohrany_ispolzovaniya_lesov
49. Проект организации и развития лесного хозяйства Винницкого лесхоззага Винницкой области. – Ирпень, 2011. – 313 с.
50. Розвиток селянських (фермерських) господарств Вінницької області. [статистичний збірник]. – Вінниця, 2010. – 60 с.

51. Руденко В. П. Природно-ресурсний потенціал природних регіонів України / В. П. Руденко, В. Я. Вацеба, Т. В. Соловей. – Чернівці : Рута, 2011. – 268 с.
52. Савущик М. П. Деякі аспекти питання про власність на ліси / М. П. Савущик, М. Ю. Попков // Лісове г-во, лісова, паперова і деревообробна промисловість. – 2012. – № 3 – С. 2 – 3.
53. Сітнікова Є.О. Поширення видів родини Rosaceae у лісовому фітоценозі Вінниччини / Є.О. Сітнікова, М.О. Дашківська, О.А. Шевчук // The 14 th International scientific and practical conference «ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE». – Stockholm, Sweden 2020. – 2020. – С. 562–565.
54. Стадник А. П. Використання нового лісомеліоративного районування для оптимізації агроландшафтів / А. П. Стадник. – Київ, 2004. – 67 с.
55. Статистичний щорічник Вінниччини за 2018 рік. – Вінниця, 2018. – 528 с.
56. Толмачев А. И. О некоторых количествах соотношений во флорах Зымного шара / А. И. Толмачев // Весник Ленинградского ун-та: серия биологи. – 1970. – №3. – С. 62-74.
57. Толмачев А. И. Богатство флор как объект сравнительного изучения / А. И. Толмачев // Весник Ленинградского ун-та: серия биологи. – 1970. – №9. – С. 71-83
58. Толмачев А. И. Методы сравнительной флористики и проблемы флорогекнеза / А. И. Толмачев. – Новосибирск: Наука, 1986. – 192 с.
59. Фарисей Я. М. Рациональне використання та охорона лісових ландшафтів Поділля / Я. М. Фарисей // Актуальні питання географічних, хімічних, біологічних наук. Основні наукові проблеми і перспективи : зб. наук. праць ВДПУ; [відп. ред. А. В. Гудзевич]. – Вінниця, 2012. – Вип. 9 (14). – С. 95-96.
60. Фіторізноманіття Україського Полісся та його охорона / За ред. Т. Л. Андрієнко. – К. : Фітосолціоцентр, 2006. – 316 с.

- 61.Фурдичко О. Деякі шляхи вдосконалення, стимулювання та законодавчої підтримки підприємницької діяльності у лісогосподарській галузі України / О. Фурдичко, М. Потабенко, Щ. Бутакова // Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. 2000 – 2002 рр. – К.: Академкомплекс, 2003. – Вип. 2 – С. 136 – 140.
- 62.Шевчук О.А. Ботаніка. Морфологія рослин / О.А. Шевчук. – Вінниця., 2006. – 134 с.
- 63.Шевчук О.А. Рідкісні та зникаючі види лікарських рослин Вінниччини / О.А. Шевчук, О.О. Кришталь // Матеріали за ІХ Міжнародна научна практична конференція «Образованието и науката на ХХІ век – 2013». – Т. 12. – 2013. – С. 17-19.
- 64.Шевчук О.А. Флористична характеристика заплавних лук регіонального ландшафтного парку місцевого значення «Немирівське Побужжя» поблизу с. Гвоздів / О.А. Шевчук, Л.А. Голунова та ін. // Наукові записки Вінницького держ. педагогічного ун-ту. Серія : Географія. – Випуск 29, № 3-4. – 2017. – С. 32-37.
- 65.Шевчук О.А. Флористична характеристика заплав малих річок Східного Поділля / О. А. Шевчук // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – 2009. – Вип. 17. – С. 45-49.
- 66.Шевчук О.А. Ефемероїди Вінниччини / О.А. Шевчук, О.О. Ткачук О.О., О.О. Ходаніцька О.О. // Актуальні питання географічних і біологічних наук: основні наукові проблеми та перспективи досліджень. Зб. наук. праць ВДПУ. – Вінниця. – 2019. – Вип. 17 (22). – С. 58-59.
- 67.Шевчук О.А. Ознайомлення з лікарськими рослинами під час проведення практик з біологічних дисциплін / О.А. Шевчук, О.О. Ткачук // Актуальні проблеми географічних, біологічних і хімічних наук: основні наукові проблеми та перспективи дослідження. Збірник

- наукових праць ВДПУ [відп. ред. А.В. Гудзевич]. – Вінниця, 2018. – Вип. 16 (21). – С. 64-66.
68. Шевчук О.А. Ознайомлення з лікарськими рослинами під час проведення практик з біологічних дисциплін / О.А. Шевчук, О.О. Ткачук // Актуальні проблеми географічних, біологічних і хімічних наук: основні наукові проблеми та перспективи дослідження. Збірник наук праць ВДПУ. – Вінниця, 2018. – Вип. 16 (21). – С. 64-66.
69. Шевчук О.А. Видовий склад ефемероїдів регіонального парку місцевого значення «Немирівське Побужжя» поблизу с. Гвоздів. / О.А. Шевчук, С.В. Криклива, В.В. Шевчук, О.О. Ходаніцька, О.О. Ткачук, В.І. Вергеліс // ScienceRise. Biological science. – 2020. – № 1. – С. 39–43.
70. Шмидт В. М. Статистические методы в сравнительной флористике / В. М. Шмидт. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1970. – 176 с.
71. Чайка В. Я. Ліси України – в єдину державну власність / В. Я. Чайка // Лісовий журнал. – 2014. – № 1 – С. 5 – 6.
72. Якубенко Б. Є. Геоботаніка: тлумачний словник: навчальний посібник / Б. Є. Якубенко, С. Ю. Попович, І. П. Григорюк, М. Д. Мельничук. – К.: Фітосоціоцентр, 2010. – 420 с.
73. Flora Europaea: In 5 vols. / Eds. T. G. Tutin, V. H. Heywood, N. A. Burges, D. M. Moore, D. H. Valentine, S. M. Walters, D. A. Webb. – Cambridge: Cambridge University Press, 1964–1980.
74. Flora Europaea: Vol. 1 (2nd ed.) / Eds. T. G. Tutin, N. A. Burges, A. O. Chater, J. R. Edmondson, V. H. Heywood, D. M. Moore, D. H. Valentine, S. M. Walters, D. A. Webb, J. R. Akeroyd, M. N. Newton. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – 481 p.
75. Criteria and indicators for sustainable forest management. Forest Management Working Paper FM/5 / Forestry Department. Food and Agriculture Organization of the United Nations – Rome – 2001. – <http://www.fao.org/forestry/FODA/Infonote/en/T-CRIT-e.stm>

- 76.State of the World's Forests (SOFO) / Food and Agriculture Organization of the United Nations. – Rome: 1999. – <http://www.eldis.org/static/DOC6873.htm>
- 77.Tasenkevich L. Flora of the Carpathians. Checklist of the native vascular plant species / L. Tasenkevich. – Lviv: SNHM, 1998. – 609 c.